J. MOLAS I CASAS

DE NADAL A SANT ESTEVE

COMEDIA EN DOS ACTES

DE NADAL A SANT ESTEVE

DE NADAL A SANT ESTEVE

COMEDIA DE COSTUMS EN DOS ACTES I EN VERS

ORIGINAL DE

JOAN MOLAS I CASAS

Estrenada amb èxit brillantíssim en el teatre del Bon Retiro, la nit del 14 d'Agost de 1878

TERCERA EDICIÓ

BARCELONA

IMPREMTA-EDICIONS ARTÍS & CO. - BALMES, 54

1914

A LA MEVA GERMANA

DOLORS MOLAS I CASAS

L'amor fraternal és un dels amors que poques vegades duren **de Nadal a Sant Esteve.**

Des d'aquest punt de vista, et dedico la meva pobre comedia que porta aquest títol.

Junts hem crescut, junts hem passat els anys que tenim de vida, i, si la sòrt ve a separar-nos algún dia, amb el mateix carinyo amb que sempre hem estat junts, la mort ens sorpendrà a l'un o a l'altre.

Accepta, doncs, aquesta dedicatoria com una prova, molt petita, de l'afecte que per tu sent el teu germà,

L'AUTOR

REPARTIMENT

PERSONATGES	ACTORS
SENYORA PEPA . .	Donya Caterina Mirambell.
EMILIA	» Mercè Abella.
ROSETA	Senyoreta Francisca Valverde.
SENYOR ESTEVE . .	Don Lleó Fontova.
DON ELOI	» Iscle Soler.
EDUARD	» Armengol Goula.
QUIMET	» Frederic Fuentes.
SENYOR IGNASI . .	» Emili Casas.
AMBRÒS.	» Isidre Domènec.
CONVIDAT 1.er . .	» Jacinto Serra.
» 2.ón . .	» Vicens Peña.
» 3.er . .	» N. N.
» 4.rt . .	» N. N.

Don Rufo i la seva senyora, dos cegos de les bones festes, convidats, convidades, veins, etc.

L'acció passa a Barcelona i en nostres dies. El primer acte en el dia de Nadal, al matí, i el segón, el dia de Sant Esteve, al vespre.

ACTE PRIMER

DECORACIÓ

L'escena representa el menjador d'una casa de gent quelcom arreglada, però no lluida. Al foro hi ha la porta d'entrar al pis, que deixarà veure barana i tram d'escala, formant replà, cada vegada que s'obri la porta. A la dreta (de l'actor) i en primer terme, hi ha una finestra que figura donar al cel-obert i una porta que va a la cuina. Entre la finestra i la cuina hi ha una taula de menjar arrimada a la paret i amb les ales plegades. A l'esquerra hi ha dugues portes que condueixen a la sala i una tauleta amb tinter, paper i ploma. Un armari amb pisa. Cadires, etc., etc.

ESCENA PRIMERA

SENYOR ESTEVE i QUIMET; ROSETA, quan s'indica

(El primer disputa amb un veí que's suposa enfront de la finestra. Quimet està prop de la tauleta, amb la ploma a la mà.)

ESTEVE Es usted el insolente.
QUIMET (*apart*).
Cada dia, ja se sab,
en obrint ell la finestra,
raons amb el castellà.
ESTEVE Nunca escoba la escalera,
ni se cuida del fanal.
QUIMET Senyô Esteve: deixi-ho córrer.
ESTEVE ¿A mi em diu sucio, quan
per vostè aquest «cielo-abierto»
da lástima de mirar?
QUIMET Senyô Esteve, que l'espero.
ESTEVE Arri: vaya al botavant.
(*Tanca la finestra amb furia.*)
És un càstic que aquest home
visqui en el mateix replà
i tingui aquesta finestra
així, davant per davant.

Sempre mirant l'un o l'altre;
quan no és ell, donya Pilar;
si no és ella, les criatures...
Oh! I que tots són castellans!

QUIMET Miri 's que ja fa mitja hora
que'm té amb la ploma a la mà.

ESTEVE Ai, tens raó. (*Dictant.*) «Muy señor mío
y que yo aprecio más.
Pongo en su conocimiento
que mañana...»

QUIMET Diu demà?

ESTEVE Sí; demà, que és Sant Esteve.
No sabs que avui és Nadal?

QUIMET Per xò, que avui és la diada.

ESTEVE Però demà és el meu Sant.

QUIMET Ah! Sí.

ESTEVE Després, que el pessebre
encara no està acabat...
i avui tampoc no n'és dia.
Veus que estarem tips de gall?

QUIMET És vritat.

ESTEVE Eh, quin cap-padre?
Ja'm jugo que aquí al tombant,
al forn que vam dur-lo a coure,
de tant gros no'n tenen cap.
Què't sembla, quan vaig comprar-lo,
el dia de Sant Tomàs,
amb aquelles barballeres...
amb una cresta de pam.

QUIMET Dicti, home.

ESTEVE Just. «... que mañana

que es mi santo titular,
a las siete de la noche,
le convido, pues sabrá
que he construído un gran pesebre
para usté y más amistad.
Venga y nos divertiremos
sin hacer a nadie mal.
No haga ningún cumplimiento.
Firma. »Esteban Portusach.»
Me sembla que estarà bé.

QUIMET A la força ho té d'estar
sent fet de vostè...

ESTEVE Bueno, ara
ne fas catorze d'iguals,
i al vespre les reparteixes
a les botigues de baix
i als veins de l'escaleta...
ei! però no al castellà.

QUIMET Se suposa.

ESTEVE Que's distregui
amb la cua del séu gat.
Serà una vetllada bona;
sobre tot si va endavant
allò teu i de la noia.
Quan t'hi penses declarar?
Tu bé estimes.

QUIMET Bé m'ho penso
per lo que m'està passant.

ESTEVE I què't passa?

QUIMET Devegades
no sé què'm trobo a faltar.

De dia'm falta la gana,
a les nits somío alt,
i al moment que veig an ella
aquí'm sento un rac-ric-rac
com si hi hagués un niu de rates
que m'estessin rosegant.

ESTEVE Oh! Tu estimes a l'Emilia!
Sí: tu estàs enamorat.

QUIMET (*apart*). És quan veig a la Roseta
que m'ho sento.

ESTEVE Jo me'n vaig
a arreglar-me: anem a missa
jo i la dòna; mentres tant,
ves arreglant el pessebre,
posa la molça als costats
i ves colocant figures;
i a la tarde, havent dinat,
cops al bulto i t'hi declares.
(Roseta està espolsant les cadires i escoltant amb interès la conversa.)
Ja sabs lo que tinc pensat.
Si t'hi cases, sabs que és teva
la botigueta de baix.
Tot això de fils i betes
ja sabs de quin modo va:
de petit que't tinc a casa
a tot viure, i t'has portat
sempre bé; segueix com ara
i seràs d'aquí uns quants anys
el millor... *Betifilero*
que hi haurà a la ciutat.

QUIMET — Bueno: ja ho faré, si goso.
ESTEVE — Sí, home, que gosaràs.
Si tindràs un pit de toro
amb les neules i el vi blanc,
i amb les viandes i costelles
i sobre tot amb el gall.
Què't va semblar? Quina peça!
Era el més gros del remat!
Quines ales! Quines cuixes!
I còm me'l tinc de menjar!

ESCENA II

QUIMET, ROSETA i després SENYORA PEPA

(*Senyora Pepa va mudada quelcom ridículament, amb mantellina.*)

QUIMET — És que és molt! Quina perfidia!
(*Roseta s'acosta a Quimet i li diu amb molt enfado:*)
ROSETA — Ho he sentit tot.
QUIMET — (*apart*). Ai, ai, ai!
PEPA — Així és còm se fa la feina?
ROSETA — Senyora, estic espolsant,
sinó que li preguntava...
PEPA — (*Sec.*) Res li tens de preguntar.
Ont és l'Esteve?

QUIMET És a dintre
que s'arregla i ve a l'instant.
PEPA Sobre tot, Roseta, pensa
(*Roseta torna a espolsar.*)
en tot lo que't tinc manat.
Ja sabeu que don Eloi
és convidat a dinar.
És amic, senyor molt savi,
un conegut de molts anys,
i tots tenim d'obsequiar-lo.
(*Ap.*) No *digo* res, quan sabràn
que's casa amb la meva filla!
(*Roseta surt.*)

ESCENA III

SENYORA PEPA, QUIMET i SENYOR ESTEVE

(*Entra amb levita, barret de copa molt antic i tapaboques.*)

ESTEVE Ja estic a punt de dar ball.
PEPA Anem donces.
ESTEVE Sí, rateta;
quan me veig així mudat,
amb el barret i levita
de quan me vàreig casar,
em sento igual que aquell dia,
i això que ja fa vint anys.

PEPA Doncs jo, al veure que't vesteixes
d'aquest modo tant estrany,
i em fas anar d'aquest modo
tenint diners per a anar
més bonics que més de quatre,
em sento una rabia tal,
que, a poguer, d'una mirada,
te'm treuría del davant.

ESTEVE I que no vas prou bonica?
An a qui tens d'agradar?
No m'agrades a mi, prenda?
(Fent-li una caricia.)

PEPA Fuig, home, fuig!

QUIMET *(apart).* Que està armat!

PEPA Anem: vindrà don Eloi
i si no'ns troba...

ESTEVE Oh! Ell rai
que és un entrant de la casa.

PEPA Aquell sí que és elegant!

ESTEVE Per xò que per a mi no passa
de sê un beneit del cabàs.

PEPA Anem. (Ja'ns enfadaríem.)

ESTEVE Sí, salerito de sal.
Qui tornés vint anys enrera!
Ai, carinyo!

PEPA Anem! *(Impacient.)*

ESTEVE El braç.
(*Li ofereix i Pepa l'accepta amb desdeny.*)
Eh, Quimet, quina pareja?
Encara fem goig, veritat?
(*Se'n van pel foro, caminant d'una*

manera afectada i còmica. Quimet els obre la porta i després tanca, baixant al prosceni.)

ESCENA IV

QUIMET

Ai, si no fos la Roseta!
Jo l'estimo, sí, és veritat,
i ella a mi també m'estima...
però jo, si'm puc casar
amb l'Emilia, quedo l'amo
de la botiga d'abaix.
Oh! i es veu que'l senyô Esteve
ho desitja i jo... ba!... ba!...
Si puc deixar la Roseta...
però, si l'estimo tant!

ESCENA V

QUIMET i ROSETA

ROSETA Què penses fer?
QUIMET Oh! no ho sé.
ROSETA Però, mou-te!
QUIMET (*donant un pas*). Té: ja'm mòc.

ROSETA Tu no ets home.
QUIMET Sí que ho sóc.
ROSETA Donces no t'ho fas valè'.
Si tu siguessis un home
com deuría ésser tothom,
ja diríes: — A cap som;
senyô Esteve, fora broma.
Sento un amor que m'inquieta;
casi amb un altre l'Emilia,
no puc ser de sa familia,
perquè adoro a la Roseta.
QUIMET És cert: t'adoro... de pit.
Mes parlant la gent s'entenen
i tu pensa que aquí'm tenen
ben menjat i ben dormit;
que an a mí'm van ensenyâ,
que m'han dat l'aprenentatge,
que m'han pagat més d'un viatge
de Barcelona a Sarrià;
i entre tantes atencions...
ROSETA Tu vols dir que si't diguessin...
que't casis...
QUIMET Si m'hi obliguessin...
jo t'estimo...
ROSETA Prou cançons!
Sortiré, d'aquesta feta,
de la casa, ben segû:
que hi aguanto sols per tu,
per tu i per la senyoreta.
I encara que no't molesto,
jo desd'ara't dono a dida,

i veuràs còm desseguida
n'hi haurà un altre an el teu puesto;
doncs sempre, sens jo voler-ho,
no'm falta encara un corrido
que'm diga: —Alante Copido
i —pimpollito i salero.—
Adeu donces; ja veuràs
còm sabré trobâ un arrimo...
(*Se'n va. Quimet vol deturar-la.*)
Deixa'm estar; no t'estimo.
En va insisteixes. *Atrás!*
(*Ja a la porta, ella ha dit l'últim vers i s'ha ficat a dins, quan Quimet li agafa el vestit i la obliga a sortir.*)

QUIMET No, Roseta. Em deixaríes?
El meu amor no coneixes?
Que no veus que si tu'm deixes,
seré mort en quatre díes?

ROSETA Doncs, què has de fer?

QUIMET Ah! Sí, sí!
Ja diré an el senyô Esteve
que tu fas la ditxa meva,
que t'adoro amb frenesí;
que no'ns separa ningú;
que lo dicho ja està dicho;
que'l meu bé, que'l meu capritxo
són tu, sols tu i sempre tu.
Li diré això i enterats.
Si vol venjar-se, que's vengi.
Si no li agrada, que's pengi;
i d'aquí un mes som casats.

ROSETA Ja has calmat la meva pena.
QUIMET Ara sí que res m'espanta.
ROSETA No m'oblidaràs, tunanta?
(*Amb picardía.*)
QUIMET Viva la gracia, morena!

ESCENA VI

DITS i EMILIA

EMILIA Que disputeu?
ROSETA Ca! Al contrari:
hem disputat.
EMILIA I per què?
QUIMET (*ap.*) Còm li dic que'l senyô Esteve?...
EMILIA Doncs, què ha estat?
ROSETA Que li digui ell.
QUIMET Jo...?
EMILIA Digues.
QUIMET És que'l séu pare
vol que'm declari a vostè,
i, francament, la Roseta
an a mi m'agrada més.
EMILIA Gracies per la part que'm toca.
ROSETA (*apart*). La clava tal com la sent.
EMILIA És una manía seva
que no sé si'n sortirem:
la mare vol don Eloi,

el pare vol en Quimet;
és dir, tots dos esculleixen
i jo sóc qui ho tinc de fer.

ROSETA Ja veuràs: tu aquí fas nosa; (*A Quimet.*)
hem de parlar.

QUIMET Me'n'niré.

EMILIA No, per xò...

QUIMET Vaig al pessebre
a col·locar sant Josep.

ROSETA Recorda't de la promesa.

QUIMET Ai, estrellita del ciel!
(*Se'n va per la segona porta de la esquerra.*)

ESCENA VII

EMILIA i ROSETA

EMILIA Ja has complert el meu encàrrec?

ROSETA Sí senyora, tot ho he fet.
Al sortir per anâ a plaça,
he donat la carta an ell,
i si la carta el citava...

EMILIA Li deia allí que a les deu
el pare i la meva mare
foren a missa a Betlem;
que vingués i aquí tindríem
la sentada que'ns convé.
(*Interès de Roseta.*)

Ai noia! Estaría fresca
que jo no m'espavilés!
Tinc el meu plan de campanya
que ara en planta posaré;
passarà ni més ni menos
que amb els partits i un govern.
Si don Eloi se'm declara,
diré que'm moro per ell.
Si'l pare fa declarar-lo,
lo mateix diré a en Quimet.
A tots seguiré la beta,
als dos diré lo mateix;
i axís se sabràn mentides,
se disputaràn entre ells,
i amb lo farrigo-farrago
que's mourà, l'Eduard ve
i posa en estat de siti
la plaça del meu pamet;
ells criden, prenen providencies,
i amb un cop d'estat a temps,
paf! va a terra el ministeri,
que són l'Eloi i en Quimet;
i en mig d'aquest rebombori,
l'Eduard al fi es queda rei
d'aquest cor i aquesta cara,
que és la nació que's preté.

ROSETA Bravo! Bravo! Si ho alcança...

EMILIA Tu no't moguis quan vingui ell.

ROSETA Perquè'ls amos no'ls sorprenguin,
jo al balcó vigilaré.
Veiam si surt amb la seva!

EMILIA Ajuda'm tu i ho veurem.
Den Quimet no hi ha cuidado,
com que'l pobre es tant beneit!

ROSETA Apoc apoc, senyoreta,
miri que és el meu promès!

EMILIA Dòna...

ROSETA Em toca l'amor propi!
(*Se sent un cop de campana a la porta de l'escala.*)

EMILIA Truquen.

ROSETA Obro.

EMILIA Oh! Serà ell!
(*Roseta ha anat a obrir la porta i entra Eduard, jove resolut i atrevit. Quimet ha sortit per anar a obrir.*)

ESCENA VIII

DITES, EDUARD i QUIMET

EDUARD Saludo a tots.

QUIMET (*sortint*). Han trucat.

EDUARD Emilia: quina ventura,
contemplar-ne sa hermosura,
vis a vis, al séu costat!

ROSETA Vine!
(*Agafant per la mà a Quimet i fent-lo baixar al prosceni.*)

EMILIA — Meva és l'alegría
que avui sobrepuja a tot.
ROSETA — Li presento el meu xicot.
QUIMET — Vaja!...
ROSETA — Per si no ho savía.
EDUARD — Celebro... *(Encaixant.)*
QUIMET — Molt servidor.
ROSETA — És el de la senyoreta.
QUIMET — Ja ho és?
ROSETA — No!
EMILIA — Què fas, Roseta?
(Apart a ella.)
EDUARD — Ho seré si ho vol la sòrt.
QUIMET — Amb permís...
EDUARD — Vostè és molt duenyo.
QUIMET — Tinc un xic de feina allí.
Passi-ho bé.
EDUARD — *(apart).* Quin maniquí!
ROSETA — Encara tindràs empenyo *(A Quimet.)*
en declarar-t'hi?
QUIMET — Que és cas!
ROSETA — Vaig al balcó.
QUIMET — Adéu, bufona...
EDUARD — Si vostè la ditxa'm dona.
ROSETA — (*apart*). L'onzè no destorbaràs.
(*Quimet se n'ha anat al mateix lloc d'ont havía sortit, i Roseta per l'altra porta.*)

ESCENA IX

EMILIA i EDUARD

EMILIA — Pst! Roseta! (*Cridant-la.*)
EDUARD — Què fa? Bo!
EMILIA — És que...
EDUARD — Vostè no penetra.
EMILIA — Tots dos sols? No ho puc admetre.
EDUARD — Dòna, bé ho admeto jo.
EMILIA — És que per més que no's faci,
no convé.
EDUARD — Sigui més mansa!
Senyora, sóc de confiança;
no tingui por que'm propassi.
Segui, dòna.
EMILIA — Si s'hi empenya...
EDUARD — No. Jo no m'empenyo a rê.
Faci'l que vulgui vostè.
Si no vol, vostè es molt duenya.
(*Disposat a marxar.*)
EMILIA — (*ap.*) Que és resolut! (*Alt.*) Bé: no cal.
EDUARD — Avui és, passem revista,
nostra primera entrevista,
és a dir, primer verbal.
L'imprudencia jo he comès
d'escriure-li més d'un dia,
EMILIA — Imprudencia? Qui ho diría!

EDUARD Bé, com vulgui: doncs no ho és.
Però, es sols una advertencia,
vostè sempre ha contestat
les cartes.

EMILIA Sí que és veritat.

EDUARD Veu? Això és una imprudencia.

EMILIA (*apart*). Amigu: quines lliçons!

EDUARD No ha pensat, obrant així,
que jo podía venî
amb molt males intencions;
i si l'hagués enganyada,
hauría dit: —Quin bribó!
Homes! no n'hi ha cap de bó,—
sent la cosa provocada
per vostè. No tingui orgull;
vostès són, que no són bones.
Ca! Si per'nà bé les dònes
tindríen d'arrencâ un bull.

EMILIA Què diré? Li vaig posar
desseguida un gran afecte;
el vaig creure un bon subjecte...
incapaç de mal obrar;
reposat en gran manera...

EDUARD S'equivoca enterament.

EMILIA Què diu?

EDUARD Aquí té present
al jove més calavera.

EMILIA Còm!... I així m'ho gosa a dî?

EDUARD Sí; està molt equivocada:
fins que's vegi ben casada,
no se'n fii pas de mi.

EMILIA Jo que'm vareig figurâ...
EDUARD Tant amor jo li professo,
que fins sembla que'm confesso...
EMILIA Jo no sóc pas capellà. (*Amb burla.*)
EDUARD Si'ls que vesteixen sotana
tinguessin tal gallardía,
cregui que'm confessaría
trenta cops cada setmana.
EMILIA Que és plaga.
EDUARD Ja ho ha sentit.
EMILIA Digui, i calmi ma impaciencia:
Què li acusa la conciencia?
(*Amb intenció.*)
EDUARD Vaig a obrir-li el meu pit.
Des que vaig ser meritori,
en dotze anys que ja han passat,
li asseguro que n'he anat
no més tres a l'escriptori.
Sempre amb companys de fatigues,
tots escassos de senderis,
sempre en bromes i tiberis,
sempre amics i sempre amigues;
i enganyant en Pau i en Pere,
i amb inglesos a remats...
ara molts de fastidiats,
ja no'm vénen al darrera.
Més la sòrt m'ha obert un pas.
EMILIA (*apart*). Tanta franquesa m'agrada.
EDUARD Vàreig anâ a l'esplanada
el dia de Sant Tomàs:
i a l'anarme'n cap avall,

em sembla que'ls miro encara,
la vaig veure amb el séu pare
que concertaven un gall.
—Bona polla!—vaig dî an en Pons,
que era un jove que amb mi anava;
no sé perquè, desitjava
sê aquell gall sens esperons;
i a haver dut en aquella hora
brusa o gec, no li exagero,
li hauría dit amb salero:
—Vol que li porti, senyora?—

EMILIA Que és bromista!

EDUARD No. Sóc franc.
Ja que doncs en aquest rato,
li dibuixo el meu retrato
sens carbó ni paper blanc,
vaig a dir-li el que seré
des d'avui fins a morî:
Si vostè'm dona'l séu sí,
seré'l jove més de bé.
Ja fa molt el qui s'adoba;
i doncs l'any s'està acabant,
m'apropío aquell refràn
que diu: «Any nou, vida nova.»
Sospesi els inconvenients
i digui'l que m'ha de dî.
No prengui informes de mi,
perquè'ls hi daràn dolents.
Ma franquesa deixa veure
les intencions amb que vinc;
si per cas no li convinc,

aixó rai! Jo'm puc distreure.
Amb això, estem tants a tants.
De primer, vostè coneixi'm;
si'm vol, prengui'm; si no, deixi'm,
i tant amics com abans.
Si'm diu sí, continuaré
perque'l nostre amor comenci;
si'm diu no, vostè dispensi.
Senyora: Als peus de vostè.
(*Els dos últims versos els diu aixecant-se i disposant-se a sortir.*)

EMILIA Eduard: tinc d'alabar
franquesa tant verdadera,
però un jove calavera
es difícil d'agradar;
però si hi posa cuidado
i el comportament millora...

EDUARD Fòra romanços, senyora:
que li agrado o no li agrado?

EMILIA Si per cas vostè s'adoba,
aleshores mirarem.

EDUARD Bé, perxò no renyirem:
que'm vol tenî un any a prova?
No li dic que ma virtut
brilla si vostè m'adora?

EMILIA Que té pare?

EDUARD No, senyora;
però sé que n'he tingut;
és dir, va desaparèixer.

EMILIA I té mare?

EDUARD Mare, sí.

Crec que'l pare va fugî
poc després que jo vaig néixer.

EMILIA Doncs, en fi: si és cert que'm vol...

EDUARD El meu pit és una *fragua.*
Senyoreta, *pecho al agua!*
Què respòn?

EMILIA Que està resolt.

EDUARD Oh! Molt bé: Ma ditxa vessa
i feliche sono ja!
Esperaré al séu papà.

EMILIA No vagi massa depressa.

EDUARD Què vol dir?

EMILIA Que avui, per ara,
no convé moure la llebre.
Demà encendrem el pessebre;
és la diversió del pare.
Vostè ve amb la confusió
dels amics que aquí assisteixin:
Jo miraré que'l coneixin,
i s'arregli tot això.

EDUARD Amor ara's necessita
pels obstacles allanâ;
crec que vosté'n sentirà.
Veiam si'l pit li palpita?
(*Acostant-li la mà al cor. Ella li retira.*)

EMILIA Què fa, ara?

EDUARD Tonto de mi!

EMILIA És menester que calculi...

EDUARD És un lapsus: dissimuli.
¡Resabios de lo que fuí!

ESCENA X

DITS i ROSETA

ROSETA — Senyoreta! (*Depressa.*)
EMILIA — Que és?
EDUARD — Què passa?
ROSETA — Que ja són aquí els senyors.
EMILIA — Vols dir?...
ROSETA — Ja pugen l'escala.
EMILIA — Corri, amagui's, per favor!
EDUARD — Que poc em coneix el gènit!
EMILIA — Què diu?
EDUARD — Que d'aquí no'm mòc.
Si de pitjors me n'he vistes!
Ara queda arreglat tot.
ROSETA — Així m'agraden els homes,
decidits! (*Truquen.*)
EMILIA — Ja truquen; oh!
(*Fuig corrent per la porta de l'esquerra. Eduard sèu.*)

ESCENA XI

ROSETA, EDUARD, SENYOR ESTEVE
i SENYORA PEPA

(*Surten de bracet i disputant entre ells. Roseta els ha anat a obrir la porta.*)

ESTEVE — És que s'han d'oir tres misses
avui, i el dia dels morts.

ROSETA — (*apart*). Ai, ai, quina se'n prepara!

PEPA — Home, amb una ja n'hi ha prou.
(*Va traient-se la mantellina i el senyor Esteve el barret. Eduard fa'l distret.*)

EDUARD — (*apart*). Ho daré com cosa feta:
que ja ho és, quan ella'm vol.

ESTEVE — Hola: qui és aquest fulano?

PEPA — Rosa: qui és aquest senyor?

ROSETA — No ho sé pas. (*Apart.*) Què li dic ara?
Ha dit que li convé molt
parlâ amb vostè, i s'ha esperat.

PEPA — Pregunta-li: que ets talòs!

EDUARD — (*apart*). Crec qué es la millor manera.

ESTEVE — Déumelaguart... servidor...
(*A Eduard.*)

EDUARD — Oh! Vostè aquí, senyô Esteve!

Senyora... tots estàn bons?
(*Aixecant-se i saludant-los afectuosament.*)
Dongui'm la mà... me'n alegro!
(*Esteve li dona la mà atontat.*)

ESTEVE (*apart*). La primera mà de porc.

EDUARD Senyora... jo'm regositjo...
(*El mateix joc amb la senyora Pepa.*)

PEPA No'l conec ni poc ni molt.

EDUARD Vostès a mi no'm coneixen...

ESTEVE No tenim tant gran honor!

EDUARD Doncs vostès, si no ho savíen,
són els pares del meu sol.
Jo sóc el qui haig de ser gendre
de vostès.

PEPA Sí que és graciós!

ESTEVE (*apart.*) Bah! deu ser tocat de l'ala.

EDUARD Quina ditxa, tenî aprop
uns sogres tant campetxanos!

PEPA S'*atiboca*.

ESTEVE Sí, senyor.

PEPA La noia està compromesa.

ESTEVE Hi ha un compromís molt regrós.

EDUARD Ja sé que té'l compromís
de casar-se amb mi.

ESTEVE (*apart*). Jo't toc!
Còm quedaría en Quimet?

PEPA (*apart*). Còm quedava don Eloi?

ESTEVE Ja veurà...

EDUARD Deixi's de veure
i no vulgui fer-me por.

Ja sé que és de la brometa!
Ja'ns avindrem en això.
Ja ho sé, ja, que fa pessebre!
home, me'n alegro molt.
Ja ho saben: Estem entesos.
Em retiro amb els honors;
però abans abraci'm, sogre!
(*L'abraça.*)
Disposi en tot i per tot.
Vostè també.

ESTEVE — Eh! Cuidado.
(*Eduard anava a abraçar a la senyora Pepa i el senyor Esteve ho priva. Molt ràpid.*)

EDUARD — És la mateixa emoció.
Disposin: sóc el séu gendre.
Sogres meus, estiguin bons.
(*Se'n va precipitadament per la porta del foro, que haurà quedat oberta quan han entrat el marit i muller, i encara hi torna a quedar.*)

ESCENA XII

DITS, menys EDUARD

PEPA Estic que no sé'l que'm passa.
ESTEVE Prou s'ha escapat de Sant Boi.
PEPA M'ha marejat.
ESTEVE Tu, Roseta:
no has vist pas si aquell senyor
parlava amb la meva filla?
ROSETA Cah! Si arribava llavors.

ESCENA XIII

DITS i DON ELOI

(Don Eloi és un senyor d'uns 45 anys, de bon regent i que parla amb veu plena i molta majestat. Surt amb una paperina de neules a cada mà i dugues ampolles de vi sota'l braç.)

ELOI Què tal els proven les festes?
PEPA Oh! Déu el guard!
ESTEVE Don Eloi!

PEPA Què fas, Rosa? Descarrega'l.
(Roseta ho fa i s'ho emporta dintre.)
ESTEVE Home, per què ha fet això?
ELOI Després que a dinâ'm conviden,
vol que jo no...?
PEPA Atina en tot.
ELOI Què hi ha de nou, aixerida?
(apart a Roseta i tocant-li la cara.)
ROSETA Fugi d'aquí. (*Apart.*) Fastigós!
ELOI Sinó que ara per l'escala
he topat amb un simplón,
que m'haurà aixafat les neules.
PEPA No me'n parli.
ESTEVE Ni sé ont sóc.
ELOI Qui era aquell energúmeno?
PEPA Què ho sé jo!
ESTEVE Un tarit-larot.
PEPA Deixa-ho córrer, cah!
ELOI I és «claro».
ESTEVE M'ha marejat de debò.
Això al meu temps no passava.
Quina joventut! Quin món!
Què s'ha fet aquell respecte?
Què s'ha fet aquell pudor?
ELOI «Qué se hizo el rey don Juan?
»Los infantes de Aragón...»
PEPA Vostè sempre amb les poesíes...
ELOI Que's figura que sé poc!
He llegit Moreto, Larra,
Tirso, Rojas, Calderón,
Lope de Vega, Cervantes...

ESTEVE I les fàbules d'Isop?
ELOI Tinc el cap ple de conceptes.
ESTEVE I això que'l té bastant gros.
ELOI Si li començo a dir «décimas»...
ESTEVE No'm digui dècimes, no;
prou me l'han dita el sereno,
l'escombriare i altres molts,
i m'han costat, entre totes,
quaranta peces de dos.
PEPA *(ap. a Eloi).* Deixi'l estar.
ELOI Per xò, l'home
que ha estudiat tant grans autors,
ni se'n recorda de ximples
com el que he topat fa poc.
PEPA Ja fa bé, ja.
ESTEVE Jo'l comparo
amb aquest castellanot
que viu al mateix replà.
PEPA *(ap.)* La cançó de l'enfadós.
ESTEVE Aquest empleiat d'Hisenda.
ELOI «Sanguijuela» li dic jo.
ESTEVE Còm se treuría la gana,
si menjava un gall tant gros
com el que tenim nosaltres!
PEPA *(ap.)* Ditxós gall!
ESTEVE Ja hem dit al forn,
tot passant, que ara el portessin,
i el duràn dintre de poc.
Ja veurà si en fa de tossa!
Quina ossera!
PEPA *(apart).* Fastigós!

ELOI Digui, doncs, que és un cap-padre!
ESTEVE Què diu! Si no l'hagués mort,
hauría tingut més fama
que aquell gall de la passió.
ELOI «Dar al tiempo lo que es suyo.»
ESTEVE Com les figues a l'Agost.
ELOI I aont tenen el «pimpollo»?
PEPA Per 'llà dintre. *(Ap. a Eloi.)* Va bé tot.

ESCENA XIV

DITS i QUIMET

(Eloi i Pepa queden parlant baix.)

QUIMET Senyô Esteve: en el pessebre
se m'hi presenta un cas nou.
He posat moltes figures,
i ara em trobo amb un pastor
que bufa, i no sé ont posar-lo.
ELOI *(a Pepa)*. «Percances del corazón.»
ESTEVE Perteneix a la Nunciata.
Que no veus que bufa el foc?
QUIMET Després n'hi ha un que està així.
(*Braços enlaire.*)
ESTEVE Ja veuràs, ja ho faré jo.
Tu i la Roseta, entretant,
pareu la taula.

PEPA *(ap.)* Ai, Senyor!
ESTEVE Pareu-la prop la finestra;
feu glatî al castellanot.
QUIMET Molt bé diu.
ESTEVE (*a Eloi*). Vaig al pessebre.
Hasta luego.
ELOI Servidor.
ESTEVE (*a Pepa*). Si porten el gall, avisa'm.
(*a Eloi*). Ja veurà que n'és de gros!
(Se'n và.)

ESCENA XV

SENYORA PEPA i DON ELOI

PEPA Ho veu si se'm fa aborrible?
Ho veu quines diversions?
ELOI «Cada loco con su tema.»
PEPA Ja té raó que és un boig.
No vol mai res a la moda.
En què consisteix això?
ELOI «La Madre Naturaleza
—diu no sé quin gran autor,—
»da a todos los animales
»cierta predisposición.»
PEPA Oh, sí que ho és d'animal!
ELOI Miri que és el séu espós.
PEPA Ai, si ara fos a casar-me!

Ja li asseguro jo
que no ho sería amb l'Esteve.
Sòrt que vostè, don Eloi,
quan serà de la familia
li farà veure l'error.
Veu? Vostè és una altra cosa...
És elegant...

ELOI (*rient*). Jo, jo, jo...

PEPA Complimentós...

ELOI Però «concu».

PEPA És un «concu» que fa goig.

ELOI Vostè sí que està fresqueta
i és guapota com un sol.
No ho estranyi: el «bello sexo»
és per' mi la millor font
del numen, de la poesía;
per xò, jo, tremendo, atroç
he sigut amb les senyores,
i no's pensi, encara ho sóc.
Jo sóc el tipu de l'obra
Hazañas de un solterón.
Però si em caso amb l'Emilia...

PEPA La cridaré, si acàs vol,
i mentres paren la taula
pot fer la declaració.
(*Cridant.*) Noia!

ELOI Ho sab el senyô Esteve?

PEPA No, senyor; però llavors,
així que tingui el sí d'ella,
se li diu, i s'«acabó».

ELOI Ah! Bé, bé; doncs, «enterados».

ESCENA XVI

DITS i EMILIA

EMILIA — Que'm crida, mare?

PEPA — El senyor,
que t'ha de dir quatre coses
que a tu t'agradaràn molt.

ELOI — Segui, Emilieta. (*Oferint-li cadira.*)

EMILIA — Mil gracies.

PEPA — (*ap. a Emilia*). Cuidado a dir-li que no.

EMILIA — (*ap.*) No crec que's queixin de mi.

PEPA — (*a Eloi*).
Vostè que és savi, amb els mots
que sab, vegi de ferir-li
el punt sensible del cor.

ELOI — Això rai, amb la poesía...

PEPA — Hasta luego. (*Apart.*) Ai, si no fos
casada, no sería ella
qui s'endugués don Eloi!

ESCENA XVII

EMILIA i DON ELOI

(*Durant aquesta escena, Quimet i Roseta enretiren la taula, estenen les ales, posen les estoballes, en fi, la paren, fent-se mueques i postures i entrant i sortint de la cuina.*)

EMILIA Diu que vostè m'ha de dir...
ELOI Demano audiencia a la dama.
EMILIA (*apart*). Per' seguir la meva trama,
no hi ha més : tinc de fingir.
(*alt*). Digui, doncs.
ELOI Començo luego.
(*ap.*) Provem, primer, si és instruida.
(*Alt*). Què tal passa aquesta vida?
Còm està del «Niño ciego»?
EMILIA De qui diu?
ELOI Del «Niño amor»:
d'aquell que, maques o lletges,
a les «niñas» tira fletxes
que van dretes al séu cor.
Oh! És un gran «espadachín»!
«El pilluelo va vendado,
»pero es muy entremaliado.»
Crec que ho deia en Moratín.
EMILIA (*apart.*) Té raó que és mig ximplet;

no's queixarà de la treta.
ELOI — Li ha tirat alguna saeta?
Si ha tirat, ha «errado» el tret?
EMILIA — Una fletxa em va tirâ,
i encara la tinc clavada.
(*Amb passió marcadament fingida, com tot lo que dirà.*)
ELOI — I de qui està enamorada?
EMILIA — De vostè. (*Apart.*) No's queixarà.
ELOI — No s'ha burlat de ningú?...
EMILIA — Greu me sab que així s'ho prengui,
i des d'ara vull que entengui
que'l que li dic és segû.
ELOI — (*ap.*) Oh! M'estima! Amb quin furor!
EMILIA — Si em vol, sóc seva des d'ara.
ELOI — (*ap.*) Oh! Ella mateixa es declara!
«Todo lo vence el amor.»
EMILIA — De des de que'l vaig coneixe,
un volcàn aquí sentía;
però és clar que no podía
confessar-li jo mateixa.
La mamà ho va dir, per sòrt;
jo li vaig dir desseguida
que sí, que vostè és ma vida,
perquè viu en el meu cor.
Hi viu, sí, no és que l'alabi;
però hi viu, perquè és tant maco,
bon subjecte, currutaco;
sobre tot, perquè és tant savi.
Còm m'ho podía esperâ!
I això s'arregla en tal dia!

Jo'm moriré d'alegría.
Ja, ja, ja, ja, ja, ja, ja!
(*Durant el parlament, Emilia s'aixeca, fingint exaltació, i lo mateix fa don Eloi, embabiecat. L'últim vers és de burla marcada.*)

ELOI — Oh! Molt bé; pel meu recreo,
des d'ara, hermosa Emilieta,
seràs per' mi una Julieta,
i jo per tu, aquell Romeo.
I en les nits d'hivern ditxoses,
i en els ratos «vespertinos»,
jo't diré troços «divinos»
d'«El Cantor de las hermosas.»

EMILIA — Jo n'hi diré.

ELOI — De debò?

EMILIA — Si en sé més d'una dotzena!

ELOI — (*ap*). Diga-li tonta a la nena!
Quasi és tan savia com jo.

EMILIA — «Si te di mi pecho amante,
mi amor y cuanto tenía,
¿por qué tamaña falsía...,
por qué tamaño baldón?

ELOI — Eres peor que las fieras
(*Seguint l'estrofa*)
que están en la selva umbría!
¡Eres peor que una arpía!
¡Ay! ¡No tienes corazón!»

EMILIA — Estimi'm perquè així acabi
el sufrir, venint la calma.

ELOI — Mi pecho, mi amor, mi alma!...

EMILIA (*ap.*) Que és tonto!
ELOI (*ap.*) Que'n sóc de savi!
(*La taula ja està completament parada.*)

ESCENA XVIII

DITS, SENYOR ESTEVE i QUIMET

ESTEVE Que encara no han dut el gall?
QUIMET No, senyor.
EMILIA No l'hem pas vist.
ESTEVE Quimet, corrents vés al forn
i que'l portin tot seguit.
QUIMET La taula ja està parada.
ESTEVE Doncs, que'l gall no sigui aquí,
cuidado que ningú mengi.
Vés, que'l portin.
QUIMET Molt bé diu.
(*Se'n và pel foro.*)
ELOI Senyô Esteve, una noticia.
ESTEVE Digui.
ELOI Vinguen aquests cinc.
EMILIA (*ap.*) Veiam còm s'ho pren el pare.
ELOI Sóc felís! (*Estrenyent-li la mà.*)
ESTEVE Per quin motiu?
ELOI Serà el meu papà polític.
ESTEVE Polític, jo? Qui li ha dit?

ELOI Vull dir que serà el meu sogre.
ESTEVE Un altre gendre? És bonic.
(*ap.*) Vaja, deu ser la consigna.
EMILIA (*ap.*) El plan marxa.
ELOI Sóc felís!
ESTEVE Però, ja sab lo que's pesca?
ELOI Si sé que és casar-se? Sí.
«¿Sabes tú lo que es casarse?
Unirse dos corazones
y por colmo de ilusiones
mutuamente acariciarse.»
ESTEVE Bueno, doncs, si ho diu de serio,
sabrà que jo no hi convinc.
ELOI «Y ¿por qué?»

ESCENA XIX

DITS i SENYORA PEPA; ROSETA, quan s'indica

ESTEVE Perquè l'Emilia...
PEPA (*sortint*). Què?
ESTEVE Té un altre compromís.
PEPA No'n té més que amb don Eloi.
ESTEVE No n'hi té cap.
PEPA Que no, dius?
ELOI «Orden, orden.»
ESTEVE No m'amoïni.
Home, torni-se'n al llit.

PEPA — No ha d'entornar-se-n'hi, que ara
l'Emilia li ha dat el sí.

ELOI — «Sí, señor.»

ESTEVE — És vritat, noia?

EMILIA — Sí, senyor. *(Ap. a Esteve.)* Però li he dit
per burlar-me; home, segueixi
la beta: riurem un xic.

PEPA — Vaja: no'n faltava d'altre!

ELOI — «¡Calabacitas a mí!»

ESTEVE — Es dir que vols a en Quimet?
(*Baix a Emilia.*)

EMILIA — Per en Quimet mon cor viu!
(*Baix a Esteve amb exagerada passió.*)

ESTEVE — Bé, home, bé; me'n alegro.
Quin gendre més aixerit!
(*Amb burla a Eloi.*)
Quina alegría! (*Ap.*) Que és burro!

ELOI — Com vostè jo sóc felís.
(*Surt Roseta amb una sopera de la que surt molt fum; la posa al mig de la taula i se'n torna.*)

ROSETA — Els macarrons.

PEPA — Doncs a taula.

EMILIA — (*ap.*) Embolic sobre embolic,
i quan ben embullat siga,
un cop de sabre pel mig.

ELOI — «Me agrada ver un cielo
con negros nubarrones
y oir los aquilones»
va dî un autor dels bons,

i jo dic que «me agrada
el ver una sopera
que ostenta, placentera,
regruesos» macarrons.

TOTS — Ja, ja!

PEPA — Segui al costat séu.
(*Oferint-li una cadira a don Eloi i colocant-lo al costat d'Emilia. Tots s'assenten a taula. Don Eloi es posa el tovalló.*)
(*ap.*) Ja he lograt el meu desig.

ESTEVE — Per completar l'alegría,
falta el gall.

ELOI — Ja dèu sé aquí.
(*Veient que s'obre la porta del foro.*)

ESCENA XX

DITS i QUIMET

QUIMET — Diu que fa un quart que l'han dut.

TOTS — Què?

QUIMET — El gall.

ESTEVE — Que t'han d'haver dit!

QUIMET — Sí, senyô: en aquesta casa,
número deu, tercer pis.
(*Se sent gatzara a dintre.*)

ESCENA ÚLTIMA

DITS i ROSETA

ROSETA — Senyor: des de la finestra
(*Molt depressa.*)
de la cuina...

TOTS — Què?

ESTEVE — Què has vist?

ROSETA — Que a casa del castellà
hi ha tiberi, i en el mig
de la taula hi ha la nostra
greixonera.

TOTS — Oh!

ESTEVE — I el gall dins!
«Así se li entravesase
(*Cridant a la finestra.*)
un hueso en el passadiç!»

ELOI — Calma, calma; és que'l forner
ha errat la porta. És senzill.

PEPA — Mira, el pillo, còm se'l menja!
(*Guaitant per la finestra.*)

ELOI — «¡Antropófago!» (*Cridant.*)

ESTEVE — «¡Mandril!»

EMILIA — Pare... Mare...

PEPA — Anem-hi?

EST. i ELOI — Anem.

PEPA — O li prenem o a bocins!
(*Obren la porta del foro i es veuen

dos cegos, tocant el «Noi de la Mare», que'ls priven el pas.)

TOTS — Oh!

PEPA — Ja estem bé per musiques!

ESTEVE — Quin Nadal més divertit!

PEPA — Més grans desditxes, ont són?

ELOI — «Las ilusiones perdidas,
son hojas, ¡ay!, desprendidas
del árbol del corazón.»

(*Els cegos segueixen tocant el «Noi de la Mare»; la porta és oberta. Emilia sèu a la taula, indiferent a tot lo que passa. Esteve sèu, abatut, en un cantó d'escena. Pepa en l'altre cantó, lo mateix. Quimet i Roseta, en un cantó del foro, contemplen el quadre, rient. Don Eloi, al mig de l'escena, guardant la mateixa posició dramàtica amb que ha dit els últims versos.*)

TELÓ RÀPID

ACTE SEGÓN

DECORACIÓ

L'escena representa una sala de la mateixa casa. Al foro hi ha una porta, per ont passen els que vénen directament del carrer. En un dels recons del foro, una porta adornada tota de suros i gresols encesos, que condueix a la peça ont hi ha el pessebre. Dalt de la mateixa un vistós rètol que diu en castellà: «Pesebre». Pels costats poden haver-hi diferentes portes laterals, essent precís solament que n'hi hagi una. A l'altre costat de la porta del pessebre una calaixera amb un Jesuset sota doser, dos florers amb petxines dintre i globu, i quatre candelers amb ciris encesos, a més d'un llum de xinxeta. Cadires ordinaries, etc., etc. A l'esquerra, una taula arrimada a la paret, tapada amb cobrellit, i una ampolla de vi amb vasos.

ESCENA PRIMERA

SENYORA PEPA, EMILIA, ROSETA, SENYOR ESTEVE
DON ELOI, AMBRÒS, SENYOR IGNASI
I QUATRE CONVIDATS

(*Tots estàn asseguts simètricament, de cara al públic, formant un xic de semicírcol i baix l'ordre següent. Al mig, el senyor Ignasi, que serà un tipu de levita llarga, aspecte de beato. Á la seva dreta, Ambròs, tipu menestral. Segueix el Convidat primer i el senyor Esteve. Després Roseta, i finalment Emilia. A l'esquerra, tres Convidats. Desprès, la senyora Pepa, i finalment don Eloi. Crec inútil advertir que Emilia i don Eloi queden a les dues puntes. Els convidats vestiràn no amb elegancia, i es recomana varietat en els tipus. Els de la casa s'hauràn canviat el trajo. És un jòc de penyores. A l'aixecar-se el teló, representa que algú ha tingut de pagar penyora. Tots criden. L'escena molt moguda.*)

TOTS — Penyora! Penyora!

ELOI — Orden.

IGNASI — Seguim el jòc.

AMBRÒS — I és clar.
MOLTS — Vaja.
IGNASI — Doncs, atenció: jo sé un arbre,
tant alt com una canal,
que fa un fruit com un bescuit
i es comença...
AMBRÒS — Vaja, acabia.
IGNASI — Per una p.
AMBRÒS — Pantalons.
CONV. 1.er — Pasticería.
ESTEVE — Patates.
ROSETA — Passarells.
EMILIA — Pintes.
CONV. 2.ón — Pastetes.
CONV. 3.er — Parres.
CONV. 4.rt — Pessetes.
PEPA — Pollastres.
ELOI — «Ple... ple... ple... nipotenciarios.»
IGNASI — Què vol dir?
ROSETA — Quins termes gàsta!
PEPA — Sí, senyor, comença amb p.
EMILIA — (*a Roseta*). I l'Eduardo no ve encara?
ROSETA — No tingui por: ja vindrà.
IGNASI — Seguim.
ELOI — (*ap.*) Quina gent més ase!
IGNASI — Un arbre alt com la canal,
que fa un fruit com un bescuit,
que's comença amb c.
AMBRÒS — Camàndules.
CONV. 1.er — Canons.
ESTEVE — Curenyes.

ROSETA — Culleres.
EMILIA — Carrers.
CONV. 2.ón — Casulles.
CONV. 3.er — Casaques.
CONV. 4.rt — Costelles.
PEPA — Cantis. (*A Eloi.*) Au, digui.
ELOI — (*ap.*) Ai, m'he distret. (*Alt.*) Salamanca.
TOTS — Penyora! Penyora!
ELOI — Bueno.
UNS — Pagui.
ALTRES — Pagui.
ELOI — Aqueixa capsa.
(*Dóna una capsa de mistos, que se la fan passar de mà en mà, fins arribar al senyor Ignasi.*)
(*ap.*) Però jo'ls faré distreure.
(*Enraonament entre'ls que juguen.*)
Proposo una altra jogada.
IGNASI — Un jòc?
ELOI — Més bonic que aquest.
AMBRÒS — També de prendes?
ELOI — I vaia!
PEPA — Que l'expliqui.
TOTS — Que l'expliqui.
ELOI — Vaig a fer-ho. Poseu's amples.
(*S'ha aixecat.*)
Primer, poso una cadira
an aquí, i es queda en vaga.
(*La posa entre'ls Convidats 3.er i 4.rt*)
Atención, i que's recordin
dels noms que vaig a dâ'ls ara.

(*a Ambròs.*) Vostè és el sereno.
AMBRÒS Bé.
Jo que ja tinc veu de xantre.
ELOI (*a Esteve.*) Vostè el xuixo.
(*a Convidat 4.rt*) Vostè el pito.
(*a Ignasi.*) Vostè el lladre.
IGNASI Jo sóc lladre?
ELOI Home, pel jòc té de fer-se.
(*Moviment d'impaciencia en tots.*)
IGNASI Sent així...
ELOI (*a Convidat 2.ón*) Vostè és l'arcalde.
CONV. 2.ón Jo dec agafâ'ls a tots.
VEUS Fòra bromes.
ELOI Calma, calma.
(*a Conv. 3.er*) Vostè és el municipal.
(*a Roseta.*) Vostè el capot.
ROSETA Digui capa.
ELOI (*a Conv. 1.er*) Vostè el cinturón.
CONV. 1.er Molt bé.
ELOI (*a Emilia.*) Vostè el fanal.
EMILIA Què diu, ara?
ELOI Sí, senyora: sus ojitos
són fanals que «enlluernan l'alma.»
EMILIA (*ap.*) Que és ximple!
ELOI (*a Pepa*). Vostè és pistola.
PEPA Que haig de tirar?
ELOI No.
PEPA (*ap.*) Que és plaga!
ELOI Tinguin presents aquests noms,
i per ells, cada vegada
que un de vostès anomeni,

s'alça al punt i và a sentar-se
a la primera cadira
que vegi desembraçada.
El que's distregui, penyora!
Està entès?

TOTS — Sí, sí.

ELOI — Doncs, alça!

AMBRÒS — Que riurem!

PEPA — (*ap.*) Tot se li acut.

(*Tots tornen a seure còm estaven. Don Eloi va dient, com qui explica un conte, lo que segueix, i cada hu que se sent anomenat, fa el jòc que's desprèn de lo que s'ha dit. Al final, gran confusió, fins que surt Quimet del quarto del pessebre. Murmull de tots, mentres s'acomoden en son lloc.*)

ELOI — Silencio. Oído a la caja.
Una nit que queien gotes,
un *sereno* es passejava,
portant el *xuixo* a la mà.
Duia al coll, amb una baga,
un *pito,* i al *cinturón*
la *pistola* carregada;
un *fanal* a la mà esquerra
i un *capot* a les espatlles.
El *sereno* deia «¡la una!»
i un *lladre* surt d'una escala.
L'*arcalde* tranquil dormía,
i aprop de la cantonada

hi havía un *municipal*
fent-ne petâ una bacaina.
El *fanal* brilla que brilla;
el *sereno* veu al *lladre,*
el *capot* es desabriga
i toca el *pito* d'alarma;
deixa el *xuixo,* i el *fanal*
encara al *lladre;* l'*arcalde*
desperta al *municipal;*
la *pistola* ja separa
del *cinturón* el *sereno,*
i el *pito* toca; l'*arcalde*
crida «¡alto!»; el *municipal,*
del *cinturón* treu un arma;
i el *xuixo* i *capot* per terra;
com el *fanal,* cau el *lladre;*
i entre el *xuixo* i entre el *pito*
i el *capot,* l'*arcalde* s'arma;
i *municipal, sereno,*
xuixo, pito, altra vegada;
el *lladre* al *municipal*
insulta; «foc!» diu l'*arcalde;*
toca el *pito,* i amb el *xuixo*
el *sereno* mata al *lladre.* (*Confusió.*)

ESCENA II

DITS i QUIMET

(S'aixequen cridant penyora! penyora! a un que figura que s'ha torbat. Surt Quimet del pessebre. Roseta i Quimet van enretirant les cadires.)

QUIMET Senyô Esteve : donya Pona
s'ha queixat; està malalta
i té el llit aquí dessota.
PEPA Tant que rèiem.
ELOI Si jugàvem!
ESTEVE Vinguin, vinguin al pessebre
a cantâ «el Noi de la mare»,
«el Rabadà», «els Pastorcillos»,
«el Niñito» i «la Cigala».
ELOI En fin, si a baix hi ha malalts...
ESTEVE Vinguin allí a fer gatzara,
i després farem pa i beure
i després potser sardana.
AMBRÒS Anem.
MOLTS Anem.
PEPA *(a don Eloi).* Veu, quin home?
Què'l diverteix? Això enfada!
ELOI Es un gato de los frailes.
PEPA I jo tinc d'ésser la gata!
(Els convidats van entrant al pesse-

bre i Esteve va fent-los compliments. Eloi i Pepa també hi han entrat.)

ESTEVE Passin, passin. *(A Em.)* No, tu queda't.
EMILIA Quedem-nos. *(Ap.)* L'Eduardo tarda.
ESTEVE Roseta, tu al menjador
vés arreglant les safates
i després porta les neules.
ROSETA Molt bé diu. *(Ap.)* Ai, quina casa!
Si no fos per en Quimet... *(Se'n và.)*
EMILIA Ja comprenc.
ESTEVE Quimet.
QUIMET Què mana?
ESTEVE Mira, aquí tens vi de postres.
Si no goses declarar-te,
vés bebent; valor i fòra!
Declara't; mai millor que ara.
QUIMET *(ap.)* Mes jo sé que amb don Eloi...
ESTEVE Li ha dit que sí per burlar-se'n :
ella m'ha dit que t'estima.
EMILIA *(ap.)* Si per cas, seguim la trama.
ESTEVE Jo me'n vaig, i des d'allí
escolto si t'hi declares.
QUIMET *(ap.)* Nada, donces; vaig a fer-ho.
No m'espanta la carbaça.
ESTEVE *(ap. a Emilia).* Anima'l; és un bon noi,
i no gosa declarar-se.
EMILIA Bé. *(Ap.)* Tampoc et queixaràs.
(En aquest moment entren pel foro un senyor petit i gros, de molta coloraina, de bracet amb una senyora molt alta i prima.)

ESTEVE Senyor Ràfols! D'ont surt, ara?
Caramba! Vostè s'engreixa...
I la Quiteria. Caramba!
Vinguin a veure el pessebre.
Passi, home, passi. *(Ap.)* Que és plaga!
(Els acompanya amb molts compliments. Queden Emilia i Quimet sols, un a cada cantó d'escena.)

ESCENA - III

EMILIA i QUIMET

EMILIA *(ap.)* Endavant, seguim la beta
i així tot podré lograr-ho.
QUIMET *(ap.)* Dèu ser bon vi. Puc provar-ho.
(Se'n posa en un vas i beu.)
Caratsus! Vi de pesseta.
Bah! M'hi llenço; sí, sí, sí.
I en el cas de que «sí» em diga,
sóc amo de la botiga.
Un altre glopet de vi.
(Torna a beure.)
EMILIA *(ap.)* Me sembla que'm distreuré.
QUIMET Bon xarel·lo; i no m'ofusca.
EMILIA Que no'm convides?
QUIMET *(ap.)* Ja'm busca.
Sí... no... sí... jo li diré...

És un vi més bo!..., (*Ap.*) valor!, (*Beu.*)
que vull donar-li, Emilieta.

EMILIA Més bo que aquest de pesseta?

QUIMET Sí, és el vi del meu amor.

EMILIA (*ap.*) Endavant, que ja va bé.

QUIMET No ha reparat, m'ho coneixo,
que estic trist, que m'amagreixo
i no ménjo quasi res?
Que faig la cara de vella,
que'l pantalón em ve gran
i sempre estic escurçant
el tirant de la civella?

EMILIA Bé, què vols dir?

QUIMET Li diré.
Vol dî això que si m'aprimo...
és que... que... (*Beu.*)

EMILIA Què?

QUIMET Que l'estimo
i que'm moro per vostè.

EMILIA Què dius, ara?

QUIMET Lo que sent.
De content, si fem la boda,
ja'm sembla que'l cap me roda
igual que un molí de vent.

EMILIA Home, aqueixes expressions...

QUIMET El meu cor và amb gran desfici,
com la roda que en l'ofici
fem rodar per' fer cordons.
I això m'exalta, m'inquieta,
i això per sempre s'acaba
si m'estima... (*Ràpid.*) Ai, em pensava

que'm sentía la Roseta!

EMILIA — I què hi fa? Beu un xic més.

(*Emilia li posa més vi i Quimet se'l beu, continuant exaltat completament fins al final de l'escena.*)

QUIMET — I és clar, si és cosa resolta,
tant m'estimo si m'escolta
com si no; ja no'm fa res;
vull ser d'una altra familia;
fins em sab greu que'm coneixi.
Si no li agrada, que ho deixi!
(*Cridant.*) Vull l'Emilia, vull l'Emilia!
Ella l'amor per mi sent,
i jo del séu duc la marca. (*Beu.*)
M'estimes?

EMILIA — Fins a Vallcarca!

QUIMET — Bien, salao. Retebién.
(*Fa un giravol.*)

ESCENA IV

DITS i SENYOR ESTEVE

ESTEVE — Quimet, Quimet, en fas massa!

QUIMET — És que hi estic engrescat.

EMILIA — (*ap.*) I encara no ve l'Eduardo?

ESTEVE — I tu'l vols, eh?

EMILIA — Pot pensar.

ESTEVE És que no ho diguis de broma!
QUIMET Quan ens casarem? Demà?
ESTEVE Oh! No vagis tant depressa.
EMILIA Si corres massa, cauràs.
(*Rialles dins.*)
ESTEVE Vénen tots, visca la diada!
(*a Emilia*). Dissimulem.
CONVIDATS Ja, ja, ja!

ESCENA V

DITS, DON ELOI, SENYORA PEPA, SENYOR IGNASI, AMBRÒS, DON RUFO i CONVIDATS

AMBRÒS Vaia un senyor més de broma!
PEPA I que és savi!
CONV. 1.er Que enllustrat!
ESTEVE Bé. Què'ls hi sembla el pessebre?
AMBRÒS Bo.
IGNASI Bonic.
ELOI Piramidal.
«Los bueyes, las ovejas, las cabritas,
ay, ay, qué bellas son. Ay qué bonitas.»
ESTEVE Doncs aquest pessebre que ara
tots vostès han admirat
és fet meu i den Quimet.
CONVIDATS Celebro.
ESTEVE Visquin molts anys.

PEPA (*ap.*) Alaba't, ruc. (*A Eloi.*) Ai, quin home!
ELOI Paciencia.
QUIMET (*ap.*) M'ha sofocat.
AMBRÒS Quines muntanyes!
IGNASI Quins arbres!
CONV. 1.er Quins torrents!
CONV. 2.ón I quins canyars!
ESTEVE I aquell lluny que's perd de vista?
QUIMET Oh, bé; és que allí hi ha un mirall.
ESTEVE Pst... Que has dit? (*Li tapa la boca.*)
QUIMET Que no és així?
ESTEVE No se'l creguin; és un gat.
CONVIDATS Cah!
PEPA Quin home!
ELOI Calma, calma.
PEPA Que no tens de presentar
els senyors a don Eloi?
ESTEVE Ai, tens raó; me n'he oblidat.
(*Pren per la mà a don Eloi.*)
Els presento a don Eloi
Santana i Saragatal.
Viu carrer de la Petxina,
número trenta, en un baix.
Propietari de dèu cases.
I, com ja hauràn reparat,
té tots els llibres d'Europa
en el palmell de la mà.
TOTS Celebro.
ELOI Molt servidor.
ESTEVE Ara veurà els convidats.
(*Treu a Ignasi per la mà.*)

El senyô es diu don Ignasi
Vilaseca i Vilasau.
Viu en la mateixa escala,
primera porta, pis quart.
No té renda ni té ofici,
però viu molt arreglat.
Se la busca amb confraríes.
Viu tot sol. No's vol casar;
però té una rellogada
que li fa les feines.

ELOI — Ah...
Celebro. (*Encaixa.*)

IGNASI — Mani i disposi.

ESTEVE — Ambròs Moixons i Masacs.
(*Treu a Ambròs.*)
És un gran famós artista
a dintre de lo séu ram;
el séu nom es farà cèlebre,
perquè és un bon...

AMBRÒS — (*interrompent*). Ja veurà...
Jo sóc mestre d'obra prima. (*Saluda.*)

ESTEVE — És el sabater de baix.

ELOI — Home, m'alegro.

AMBRÒS — Igualment.
(*Treu aquell senyor gros i petit que ha entrat.*)

ESTEVE — Don Rufo Ràfols i Rac.
És advocat, i sens dubte,
si ell defensés criminals,
els treuría del patíbul.
Fins sería diputat.

Què diputat? Fins ministre!
I pels séus pensaments grans,
li deuría tota Espanya
riquesa i felicitat.
Que'n faría de discursos!
Que'n diría de vritats!
Si no que és mut de naixença,
i és clar, no pot enraonar.

ELOI — Disposi. (*Encaixa.*)

PEPA — Però't descuides
de dî als senyors convidats
que don Eloi és promès
de l'Emilia.

ELOI — Bé; això rai.

ESTEVE — Els diré que és en Quimet
qui amb la noia es casarà.

EMILIA — (*ap.*) Que no siga aquí l'Eduardo!

ELOI — Còm? Què diu?

PEPA — Si ho tens al cap,
posa-t'ho als peus; don Eloi...

EMILIA — Mare... No sab...
(*Indicant a Pepa que Quimet està alegre i que ho ha fet per broma.*)

PEPA — És vritat.

EMILIA — Pare...

ESTEVE — Sí, tens raó, noia.

QUIMET — Jo soc el nuvi i «tres más»!

ESCENA VI

DITS i ROSETA, amb la paperina

ROSETA Les neules.
CONVIDATS Ajà.
ELOI (*ap. a Pepa*). Què deien?
PEPA Re; una broma que hem tramat.
(*Des de que ha entrat Roseta, els convidats se li han acostat, i algún s'atreveix a estirar alguna neula.*)
ROSETA Que'm maseguen.
ESTEVE Do'm les neules.
Tot amb ordre.
EMILIA (*a Roseta*). Vigilar.
ROSETA Descuidi. (*Se'n và.*)
ESTEVE Tingui, vostè.
(*Va donant una neula a cada convidat.*)
AMBRÒS Gracies.
IGNASI D'avui a molts anys.
ESTEVE Vostè... vostè... vostè...
(*Va donant neules.*)
UN CONV. Gracies.
IGNASI Vaja, una neula per cap.
PEPA (*a Eloi*). Vostè ha de salvar la casa.
(*Un cop la paperina buida, Esteve se la posa al cap, a estil de mitra.*)

ESTEVE Sóc bisbe.
TOTS Ja, ja, ja, ja!
ESTEVE Ara, cap al menjador,
i allí trobarem vi blanc...
CONVIDATS Bravo!
ESTEVE Comencin a anar-hi.
PEPA No ve, don Eloi?
ELOI I és clar.
«Los vinos, las botellas,
en torno de las bellas,
beodos apurar.»
CONVIDATS Bien.
PEPA Anem. (*Ap.*) Que n'és de savi!
VEUS Anem.
EMILIA (*ap.*) Veiam si vindrà!
ESTEVE Oh! Vostès han entrat ara...
(*A uns que havíen entrat.*)
No han vist el pessebre; és clar.
Vés, tu, Quimet, acompanya'ls.
QUIMET (*ap.*) Ara ja m'he declarat.
(*Els convidats tots han anat a dintre. Els uns al menjador; els altres al pessebre. Els personatges, menys Quimet, al menjador. El senyor Esteve queda sol.*)

ESCENA VII

SENYOR ESTEVE; després, EDUARD

ESTEVE Que és bonic ser pessebrista!
Déu m'ho conservi molts anys.
(*S'assenta.*)
No més me sab greu morir-me
perquè un cop siga enterrat
ja no podré fer pessebre,
que pel demés... Ara hi caic!
Estic sol..., sí...; puc encendre
el «puro» que vaig comprar
ahir vespre; jo sols fumo
en les grans solemnitats.
Que és rosset i que és simpàtic!
I per què — vostès diràn —
no l'encén davant dels altres?
Jo'ls diré: vull evitar
que'm diguin, com s'acostuma:
Que và sol? Ont té el company?
I això desseguida puja.
No'm convé... Ja està escapçat.
Vostès no han vist el pessebre?
Oh! Jo'ls dic que és cosa gran!
Dimontri de mistos... Ara.
(*Encenent-ne un.*)
Hi ha un riu d'aigua natural

que và a parar dintre un coci
que hi ha dessota... Mal llamp!
(*El cigarro no crema.*)
A més d'allò de la cova,
hi tinc una gran ciutat;
però, això sí, il·luminada
per gresols: no hi 'vía gas
allavores, ni petroli...
ni cigarrots de l'estanc. (*Cremat.*)
(*Eduard entra pel foro.*)

EDUARD (*ap.*) Per fortuna, m'ha enterat,
la minyona, del que passa...

ESTEVE No sé si és que no tinc traça
o que'l cigarro és glaçat.

EDUARD (*ap.*) Ola! Veiam còm s'explica
el sogre: està amb tota flema...

ESTEVE A l'últim sembla que crema.

EDUARD (*ap.*) Veiam si refuig la pica.
(*Pren una cadira, avança i s'assenta molt prop del senyor Esteve, que no ho adverteix i s'aixeca per anar-se'n, lo qual li priva Eduard.*)
Dispensi: dugues paraules.

ESTEVE Vostè?

EDUARD Si no se'n 'nirà. (*Deturant-lo.*)
Segui aquí. M'ha d'escoltâ.
Serà jòc de poques taules.

ESTEVE (*cridant*). Pepa.

EDUARD Què fa? Què l'apura?

ESTEVE Com la dòna tot ho arregla...

EDUARD És que vull tocar la tecla

del pare de la criatura.

ESTEVE Com jo aviat m'encaparro...

EDUARD Ho veurà ben clarament.

ESTEVE Digui, doncs.

EDUARD Primerament...
Vol fê el favor d'un cigarro?

ESTEVE En això no'l puc serví.
És fill de viuda.

EDUARD Llavores...
(*Treu una petaca i en treu un.*)

ESTEVE Ah! Ja'n té.

EDUARD Sí; a totes hores
sé guardar-me'n un per' mi.
(*Desa la petaca.*)
Anem al cas.

ESTEVE (*ap.*) Ai, quin home!

EDUARD Jo'l tenía en un concepte,
a vostè, d'un bon subjecte
bastant ximple...
(*Moviment d'Esteve.*)
Sí..., de broma.
Però amb tot i creure'l maula,
no podía mai pensar
que fos home per' faltar
amb descaro a la paraula.

ESTEVE Jo fal... (*Estranyat*).

EDUARD Si, còm vam quedar?

ESTEVE Quan?

EDUARD Ahir, que Nadal era.
Vam quedar...

ESTEVE De cap manera!

Si no'm va deixar parlar!
EDUARD Si no va dir-ho ben alt,
bé's podía prou compendre;
vaig encaixar com a gendre
i em van parlar com a tal;
i quan vinc avui aquí
amb el dret de la franquesa,
sé que sa filla és promesa
amb tothom, menos amb mi.
(*Amb entonació.*)
A un subjecte del meu port
no'l burla cap gata-maula.
L' home que dóna paraula,
la compleix. Faci el favor.
(*Prenent-li el puro de les mans, que'l senyor Esteve ha deixat apagar, encantat amb lo que diu Eduard.*)
Si l'ha deixat apagar!
ESTEVE Deixi.
EDUARD Encendré una cerilla.
Si és la cosa més senzilla.
(*Encén amb desinvoltura el cigarro.*)
ESTEVE (*Ap.*) Aquest sí que sab fumar!
EDUARD Bueno: què determinem?
Al fi, amb qui es casa l'Emilia?
ESTEVE Amb un que ja amb la familia
viu fa temps.
EDUARD Això ho veurem.
ESTEVE A la noia, jo la mano.
EDUARD Jo sóc qui mano en això.
ESTEVE I qui és vostè?

EDUARD — Qui sóc jo?
I qui és vostè, jo demano?
ESTEVE — Jo qui sóc? Un fils i betes
que té botiga a dos passos
i amb seda, argensos i llaços
ha guanyat moltes pessetes.
EDUARD — Doncs jo en la teneduría
de llibres, sóc dels primers.
Sóc dependent de comerç.
ESTEVE — (*ap.*) Bah! Miseria i companyía.
EDUARD — Còm?
ESTEVE — De fondos, còm està?
EDUARD — No tinc fondos.
ESTEVE — Bé: el séu pare.
EDUARD — No'n tinc jo: no més tinc mare.
ESTEVE — No té pare?
EDUARD — Jo sóc clâ.
Viu o mort, no se'n sab rê:
va deixar la mare sola.
Es veu que era un xic tabola...
ESTEVE — Bé, sí... Vamos... Com vostè.
EDUARD — Jo an ell no l'he conegut;
em dic Eduardo Santana
i tinc mare i tinc germana.
Ara que està convençut
de qui sóc jo, digui'm prompte:
em puc comptar com promès?
ESTEVE — No, senyor.
EDUARD — I això, còm és?
ESTEVE — Perquè no li trobo el compte.
Còm vol que la casi, jo, ara,

amb un jove tant... de broma...,
i sobre tot amb un home
que... no sab si ha tingut pare?

EDUARD Se'n tindrà de consolar
com jo amb vostè, si això es logra:
també carrego amb un sogre
que... que... que... ni sab fumar!

ESTEVE Surti de casa a l'instant. (*Cremat.*)

EDUARD Me'n vaig; però seré el gendre.

ESTEVE Li dic que no.

EDUARD Li haig de pendre.

ESTEVE Faci-ho, que l'agafaràn.

EDUARD Lluny, no'm podràn agafar.

ESTEVE Què diu, home?

EDUARD Lo que sent.

ESTEVE La tancaré en un convent.

EDUARD Jo me'n faré sagristà.

ESTEVE Mes no la podrà obtenî.

EDUARD Prou.

ESTEVE Cah!

EDUARD Goç.

ESTEVE No serà seva.

EDUARD Veurem.

ESTEVE Veiam.

EDUARD Serà meva.

ESTEVE Dic que no.

EDUARD Jo dic que sí.

ESTEVE Vaia un qüento!

EDUARD (*amb burla*). Vol contâ'l?

ESTEVE (*imperiós*). No torni a moure la llebra.

EDUARD (*amb despreci*). Figureta de pessebre.

ESTEVE Cridaré un municipal!
EDUARD No'l sentirà: fan el sord.
ESTEVE Comerciant de pells d'anguila.
EDUARD Com vostè de beta i fila!
(*Esteve va a contestar, i tot plegat, com dient: «Deixem-ho córrer», diu:*)
ESTEVE Déu-me-lo-guard.
EDUARD Servidor.
(*Se'n van. Esteve cap al menjador i Eduard pel foro. Quan són a la porta, Esteve es repensa i diu:*)
ESTEVE Ah, escolti.
EDUARD (*ap.*) Què dèu volê? (*Baixa.*)
ESTEVE Quedem que no. Veliaquí.
EDUARD Ah, escolti. Quedem que sí.
(*Se'n van. Quan són a la porta, es miren, tornen a baixar, i Esteve, no sabent què dir més, diu:*)
ESTEVE Estigui bo.
EDUARD Passi-ho bé.
(*Se'n van: Esteve cap al menjador, i Eduard topa amb Roseta.*)

ESCENA VIII

EDUARD i ROSETA

ROSETA I doncs, còm està l'Espanya?
EDUARD Noia, de mal en pitjor.

ROSETA Aquest que vol el séu pare,
no'l temi, és el meu xicot,
i no li dongui cuidado.
Don Eloi, li ha de fer por.

EDUARD És tremendo? Aquests m'agraden.
Avui ho arreglem d'un cop,
si m'ajudes.

ROSETA Què haig de fer?

EDUARD Convé que aquest don Eloi
parli amb tu fins que's propassi;
si convé, li busques jòcs.
Jo l'atrapo, i si després
ell replica, jo responc...

ROSETA Ja ho entenc: etcetra, etcetra.
Això sí que costa poc,
perquè sempre'm busca bromes
i és llarc de dits, però molt.

EDUARD Bé, això és com la «filoxera»,
que va prenent proporcions.
(*Li toca la cara.*)

ROSETA Fugi. Ja ve.

EDUARD Jo m'amago.
(*Es fica al pessebre.*)

ROSETA Doncs comencem la funció.
(*Surt Don Eloi del menjador, esbufegant, i s'assenta.*)

ESCENA IX

ROSETA i DON ELOI

ELOI — Aquí al menos se respira.
Ai, Déu meu, quina calor!
I això que estem a Desembre.
ROSETA — Que té calor, don Eloi?
ELOI — Ai, Roseta, no me'n parlis.
Quina angunia!
ROSETA — Això és l'amor.
ELOI — Cah! L'amor... El suc d'ampolla,
la gresca, el tiberi, el rom.
ROSETA — Com que d'ençà que és promès
amb la senyoreta...
ELOI — (*ap.*) Bo!
ROSETA — Sembla que m'hagi aborrit;
ja no'm fa bromes ni jòcs.
ELOI — (*ap*). Bona l'hem feta! Té «cielos!»
ROSETA — Tots són uns, els homes, tots.
ELOI — No, tonta; si amb tu ja hi penso.
Si ens casem l'Emilia i jo,
et pendré de «camarera»;
no vull que toquis fogons.
ROSETA — De veres?
ELOI — (*ap.*) Quina gangueta!
«Ninfa bella, ángel de amor.»
(*Prenent-li la mà.*)

ROSETA (*ap.*) Ja'm pren la mà.

ELOI «Tu eres digna
de suerte mucho mejor.
Una mujer que es sensible,
vale un mundo; vale dos!»
No'm recordo si això ho deia
Lafontaina o Cicerón.

ROSETA És dir, doncs, que m'estima?

ELOI Sí, prenda: en prova d'això...
(*ap.*) Aqueixa mà no és de cuina.
Té. (*Li fa un petó.*)

ROSETA Què fa?

ELOI Té, té i té. (*Tres petons.*)

ROSETA Prou...

ESCENA X

DITS i EDUARD

EDUARD Bé, molt bé! (*Sortida ràpida.*)

ROS. i ELOI Oh!

(*Roseta fuig cap al menjador.*)

ESCENA XI

EDUARD i DON ELOI

ELOI (*ap.*) Ja m'han vist.
EDUARD Magnífic! Bravo! Preciós!
ELOI Ah! Que parla del pessebre?
EDUARD Parlo de vostè.
ELOI Xitón...
EDUARD Vostè no guarda el decoro
que's dèu en la reunió.
Vostè és un «me gustan todas».
Atrevit! Calaverón!
ELOI Veurà: no trobo a tals frases
més bona contestació
que dir-li, pues no'm rebaixo
a sostenir-li qüestions,
«Non es de sesudos homes
ni de infanzones de pro
facer denuesto a un fidalgo
que es tenudo... más que vos.»
(*Se'n và.*)

ESCENA XII

EDUARD

Endavant: la cosa marxa.
Ja l'he sorprès; mes si vol
el séu pare... Si m'estima,
com jo a ella, rê'm fa por.

ESCENA XIII

DIT i EMILIA

EMILIA Eduardo!
EDUARD Oh! Emilia!
EMILIA Estava ja inquieta
pensant no vindría.
EDUARD Oh! Tu no'm coneixes.
Dispensa'm que't parli
amb tanta franquesa.
Venir jo devía:
ho vareig prometre,
i un deute, jo'l saldo...,
si no és de pessetes.

EMILIA És que han passat coses
d'ahir que't vaig veure...
Dispensa'm que't diga...
EDUARD Sí, dòna: tuteja'm.
EMILIA Doncs sàpigues...
EDUARD Algo
m'ha dit la Roseta.
Has dat el sí a un home.
EMILIA La cosa és més crespa:
dos «sís» he dat.
EDUARD Vamos.
Ja't dic que progresses.
Dos «sís»! Fés-te tiple
i canta *La Hebrea*.
Perxò no t'espantis.
EMILIA Complint lo que ordenen
el pare i la mare,
he fet lo que'm deien,
que així, devegades,
les coses s'arreglen.
EDUARD Això tot s'acaba
aquest mateix vespre.
EMILIA I si no ho logressis?
EDUARD Llavors... Estremeix-te!
Sortint, vaig a un kiosko,
trec dugues monedes
i compro dos capces
de mistos ben plenes.
Jo vinc, te'n dono una,
i al fer jo la senya,
cloc, cloc, cada capsa

se'n và a la ventresca
com si ens empassessim
dos talls de vedella.

EMILIA I així demà el públic
(Seguint la broma.)
llegeix en *La Imprenta:*
«Ayer dos amantes
se dieron la muerta.»
Tu sempre bromista.

EDUARD Si tinc la certesa
que havem de casar-nos...

EMILIA Tu calmes ma pena.
(Lo que segueix molt dramàtic.)

EDUARD És dir que m'estimes?

EMILIA Que no m'ho coneixes?

EDUARD És dir que m'adores?

EMILIA No sents la rateta?

EDUARD Si aimar ens privessin?...

EMILIA Fugim a la Meca!

EDUARD Emilia de l'ànima!

EMILIA Eduardo!

EDUARD Emilieta!

(Durant aquests últims versos s'han acostat amb passió. Al final surt Don Eloi, que ho veu. Emilia fuig fent l'exclamació que s'indica. Jòc molt ràpid.)

ESCENA XIV

DITS I DON ELOI

ELOI — Rayos y truenos!
EMILIA — Ah! (*Fuig.*)
EDUARD — Oh!
(*ap.*) Va millor del que'm pensava.
ELOI — Sab lo que feia?
EDUARD — Ballava.
ELOI — Ja sab amb qui?
EDUARD — Sí, senyô!
ELOI — Jo li dic que no ho sab bé.
EDUARD — Això sí que està bonic!
ELOI — És la filla de l'amic.
EDUARD — De qui és filla, jo no ho sé.
ELOI — Doncs jo sí.
EDUARD — L'enhorabona. (*Saluda.*)
ELOI — Es filla del senyô Esteve,
i a més la promesa meva.
EDUARD — Aquesta sí que és més bona.
Vostè gosa dir-me això,
quan l'he vist, no fa una estona,
a la mà de la minyona
imprimint més d'un petó?
Quan si aquí no l'ha abraçada,
és perquè... vol que'm convenci?
ELOI — No batxillegi — i dispensi —

la meva vida privada.
De l'Emilia tinc jo el sí,
i me'l va dâ ahir migdía.

EDUARD Doncs, bueno; si no ho sabía,
ella a qui estima és a mi.
I si té paraula seva,
perquè ahir li va donâ,
el séu amor durarà
de Nadal a Sant Esteve.

ELOI Ja, ja, ja!

EDUARD Deixi's de bromes.
(*ap.*) Veiam: potser fent-li pô.
Arreglarem la qüestió
tal com ho arreglen els homes.

ELOI Digui, que potsê amb catxaça
veurem les coses com són.

EDUARD Doncs, ja veurà: en aquest món
o jo o vostè hi som de massa.

ELOI Home, vostè dèu sobrar-hi;
jo estic bé.

EDUARD Parli formal.
Pensi que só el séu rival
i que vostè és mon contrari.
Quines armes coneix?

ELOI Cap.
És a dir...

EDUARD Passi revista.

ELOI Les conec totes... de vista.

EDUARD Que se'n burla?

ELOI Ara ja ho sab.

EDUARD Acabem d'una vegada.

Li sembla bé decidir-ho
i anar prompte a discutir-ho
detràs l'antiga explanada?

ELOI — Ara se'n và al Forto-pio?
Som al vespre; cah, berret!
Jo no vinc; fa massa fret.

EDUARD — Doncs, bueno; jo'l desafío.

ELOI — No li accepto, francament.

EDUARD — Amb ma paciencia no acabi.

ELOI — Ja veurà, jo sóc molt savi;
lo que no sóc, és valent.

EDUARD — Això ja passa d'historia.

ELOI — Demani'm troços, fragments
dels autors més eminents,
i els hi diré de memoria.
Però això... No vull raons.
Per savi, tots em coneixen,
i els «duelos» no perteneixen
a les meves opinions.

EDUARD — No's vol batre; i és aquell
que estima, que's vol casar?...

ELOI — Una cosa és estimar
i una altra perdre la pell.

EDUARD — Però, vostè..., ho conec tart,
si al reptar-lo no l'afronto,
o no estima o és un tonto.

ELOI — Jo tonto?

EDUARD — Tonto i covard!

ELOI — Jo ser tonto? Covard jo?
Truéquese en dicha mi dolor profundo:
que haya un cadáver más ¿qué importa al mundo?

EDUARD Bé: què vol dî amb tot això?
ELOI Que no'l temo ni m'inquieta,
que sóc jo el que'l desafío.
EDUARD Jo li accepto, senyor mio.
ELOI La targeta. (*En treu una i li dóna.*)
EDUARD La targeta. (*Fa igual.*)
ELOI Còm! (*Els dos es miren la targeta.*)
EDUARD Ai, ai!
ELOI M'ha dat la meva.
EDUARD Amb la pressa que'ns l'hem dada.
ELOI Ja comprenc.
EDUARD L'hauré canviada.
ELOI La meva: dongui'm la seva.
(*Es canvien les targetes.*)
ELS DOS Ah!
ELOI Són iguals!
EDUARD Còm serà?
ELOI E. Santana. (*Llegint.*)
EDUARD Sí: E. Santana. (*Llegint.*)
ELOI Còm se diu? Se li demana. (*Frenètic.*)
EDUARD Eduardo Santana.
ELOI Ah!
EDUARD I vostè?
ELOI Eloi, i el mateix
apellido.
EDUARD Què importa, ara?
És casual.
ELOI Digui: té mare?
EDUARD Sí, senyor; que la coneix?
ELOI Còm se diu?
EDUARD Tecla Sampera.

ELOI Oh! Té pare?
EDUARD No, senyô,
no l'he vist mai. (*Ap.*) Què és això?
ELOI Oh, sí! «Mi ilusión primera».
EDUARD Què li passa?
ELOI És molt senzill.
EDUARD (*Ap.*) Aquest home desgavella.
ELOI Aquest nas! Els ulls! L'orella!
Só'l teu pare!
EDUARD Pare!
ELOI Fill!
(*S'abracen commoguts. Els demés personatges van sortint perquè han sentit els crits.*)

ESCENA XV

DITS, ESTEVE, PEPA, EMILIA i QUIMET

ESTEVE Què és això?
PEPA Què hi ha?
EMILIA Què passa?
QUIMET Quines disputes!
PEPA Quins crits!
ESTEVE I s'han abraçat?
PEPA Què tenen?
EMILIA (*Ap.*) Què serà?
PEPA Vostè an aquí?

ESTEVE És aquell poca vergonya!
PEPA Què ha passat?
ESTEVE Ho volen dir?
EDUARD Sí, senyors: un fet casual
ha fet que ara's descobrís,
que don Eloi és el pare
i que jo sóc el séu fill.
TOTS Oh!
PEPA És cert això, don Eloi?
ELOI És vritat.
EMILIA *(Ap.)* Millor per'mi.
PEPA Però vostè...
ESTEVE Un home savi!
PEPA Vès qui ho havía de dir!
QUIMET *(Ap.)* Diga-li boig!
ESTEVE Quines coses!
ELOI «Cosas veredes del Cid
que farán fablar las piedras.»
PEPA Doncs, des d'ara...
ESTEVE Si que és viu!
PEPA No pensi en la meva filla.
ELOI Ara jo els ho anava a dir.
Com que jo sé que l'estima,
la traspasso an el meu fill.
EDUARD I si acàs no me la donen,
la robaré, i a Pekín!
ESTEVE Que s'han cregut que la noia
es traspassa, com qui diu
una botiga de gènero,
un sac d'arroç o un barril?
ELOI Ep! que jo no li he dit tant.

EMILIA (*Ap.*) Oh! No ho podrà conseguir!
ESTEVE I sàpiguen que la noia
ja té un altre compromís.
PEPA És vritat.
ESTEVE Quimet!
QUIMET Què mana?
PEPA Noia!
EMILIA Mare...
PEPA Vine aquí.

ESCENA XVI

DITS i ROSETA

(Surt amb una paperina de neules i dugues ampolles de vi, i escolta.)

ROSETA (*Ap.*) Que diuen?
EDUARD Jo no consento
que sacrifiquin així
la noia que a mi m'estima.
ESTEVE Noia, noi: deixeu-los dir;
caseu-vos, sigueu ditxosos *(Unint-los.)*
i Déu vos dô forces fills.
ROSETA Còm s'entén?
(Avançant-se amb resolució.)
QUIMET (*Ap.*) Ai, la Roseta!
ESTEVE Si, senyor. Què hi ha que dir?
ROSETA Tot ho comprenc, senyô Esteve:
Vostè és qui me l'ha influït.

Aquí té aquestes ampolles.
(Donant-les al senyor Esteve, que les pren encantat.)

ESTEVE — Però, qué dimontri dius?

ROSETA — Aquí té les paperines.
(Les dóna a la senyora Pepa.)

EMILIA — *(Ap.)* És lo que veia venir.

ROSETA — Jo me'n vaig a câ la tía;
no'm vui estar més aquí;
i a tothom faré saber,
senyor don Betes i fils,
que abaix té una mitja cana
que curteja més d'un dit.
Que a dintre d'aquells rodets
que ven a pès, per'cusir,
hi fica papers a dintre
i ho dóna menos de fil.
Que m'ha sostret el promès;
que ha tirat aigua an el vi
i ara diu que és de pesseta,
quan jo l'he pagat a sis.
Jo sóch pobre, més quan passo
pel carrer, ningú mai diu:
—Aquesta 's va fê una casa
de lo que'm va «quitâ» a mi;
aquesta va fer-se rendes
d'un modo... — *vamos*, en fí:
si no'm vol pagar, no'm pagui.
Estiguin bons; bona nit!
(Se'n va amb molta precipitació pel fons.)

ESCENA XVII

Dits, menys Roseta

ESTEVE Estic que no sé'l que'm passa.
PEPA Que això'ns tinguem de sentir!
QUIMET I té raó, pobre Roseta!
EDUARD Deixi que's casin així
i dongui'm a mi l'Emilia.
ELOI I jo, que sab que sóc ric,
li faré un dot que li juro
que ja no podràn patir.
PEPA Doncs que's casin.
ESTEVE Just! Que's casin.
EDUARD Emilia...
EMILIA Eduardo... *(Abraçant-se.)*
ESTEVE *(a Quimet.)* Vés dins
i digues a la Roseta
que no se'n vagi d'aquí,
i si és veritat que us voleu,
caseu-vos, jo us paro el pis.
QUIMET Gracies; hi vaig desseguida.
PEPA Torna-li això. (*Les paperines.*)
ESTEVE I aquests vins.
(*Li dona les ampolles.*)
QUIMET Al fi'm caso amb la Roseta!
Visca la sal! Sóc feliç. (*Se'n va.*)

ESCENA ÚLTIMA

DITS, SENYOR IGNASI, AMBRÒS i CONVIDATS; després QUIMET i ROSETA

(*Surt un convidat, tot esverat, del pessebre.*)

UN CONV. Senyô Esteve, es cala foc
al pessebre!

ESTEVE Què diu, ara?
(*Corrent-hi dins.*)

PEPA Foc!

EDUARD Foc!

ELOI Foc!

EMILIA Ai, ai, la mare!
(*Tots menys Pepa hi han corregut. Surt el senyor Ignasi i Ambròs i molts convidats traspassen del menjador al pessebre.*)

IGNASI Aont és?

PEPA Allà. Ni sé ont sóc.
(*Va sortint més gent corrents. Quimet i Roseta també, tots dintre'l pessebre.*)
Ditxós pessebre i ben nat!

ROSETA Foc! (*Surt.*)

QUIMET Foc! (*id.*)

VEUS Foc!

PEPA Jesús, quin día!

Déu meu, quina algarabía!
(*Van sortint tots altra vegada amb suros, troços de montanya, casetes, etc.*)

IGNASI — Ca!
EMILIA — No és res.
EDUARD — Ja està apagat.
(*Surt Eloi amb un suro gros que encara crema.*)

ELOI — Un gresol ha armat la guerra
calant foc en aquest suro,
i ens hem vist en un apuro;
tot el pessebre és a terra!

ROSETA — Jo'n tinc un troç.
EMILIA — Jo també.
EDUARD — Quin disgust pel senyô Esteve!
EMILIA — Potser serà la mort seva.
PEPA — Calleu, calleu, que ara ve.
(*Surt Esteve portant a una mà la cova del pessebre amb dos llumets i a l'altra mà l'Anunciata i s'avança, capficat, fins al públic. Tots callen.*)

ESTEVE — Tot desfet. Adèu, pessebre!
Ja hi he perdut el carinyo.
Al fi he pogut salvâ'l «Niño»,
que és lo que'm dava més febre.
I encara que un disgust m'és
el tenî el pessebre a troços,
puc tenir-ne un dels més grossos,
més no me'l donguin vostès.

Aplaudeixin d'ordre meva;
i si ho fan amb voluntat,
ja no sento el que ha passat
DE NADAL A SANT ESTEVE.

FI DE LA COMEDIA

NOTA. Els versos que hi ha entre cometes són de diferents i reputats autors.

Preu: 1'50 pessetes